

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Alia difficultas expeditur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

dens & circumstantia aliorum peccatorum

88. Obijcies secundò: Non sunt multiplicandæ obligationes sine necessitate: Atqui nulla est necessitas inducendi specialem obligationem ad eliciendum actum contritionis; satis enim est, si homo doleat de peccatis commissis ex motivo charitatis: Ergo non debet admitti speciale præceptum penitendi, & eliciendi actum contritionis, supposito quod incidamus in peccatum mortale.
89. Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, ratio enim naturalis dicitur, dolendum esse de peccato, non solum ut opponitur bono divino, quod pertinet ad charitatem, sed etiam in quantum lædit jus divinum, & ad illud detestandum, quatenus est offensæ Dei, quod spectat ad penitentiam, & per actum contritionis adimpletur.

90. Obijcies tertio contra secundam conclusionem: Omnia præcepta naturalia continentur in præceptis Decalogi, vel formaliter, vel virtualiter: Sed præceptum contritionis neutro modo continetur in præceptis Decalogi; non quidem formaliter, ut constat evidenter ex eorum inductione; nec etiam virtualiter, cum per evidentem consequentiam ex nullo eorum possit inferri esse contritendum de peccatis: Ergo præceptum contritionis non est naturale.

91. Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, præceptum enim contritionis continetur virtualiter in primo Decalogi præcepto; ex hoc enim quod quis tenetur Deum colere, tenetur ex consequenti dolere de peccatis ut sunt injuria Deo facta. Item eo ipso quod tenemur ad diligendum Deum super omnia, obligamur ad detestandum quidquid illi displicet, atque ad recuperandum ejus amicitiam, si per peccatum eam amiserimus.

92. Obijcies quartò: Deus non potest in præceptis naturalibus dispensare: Sed in nova lege dispensavit in præcepto contritionis; ut enim diximus in prima conclusione, in lege nova ad implendum præceptum penitentiae, sufficit attritio cum Sacramento: Ergo præceptum contritionis non est naturale, sed positivum.

93. Respondeo primo, quod licet Deus non possit dispensare in præceptis naturalibus negativis, & permittere quod homo eliciat aliquem actum lege naturæ prohibitum, v.g. odium Dei, vel mendacium, quia illi actus sunt intrinsecè mali; bene tamen in præceptis affirmativis, & quantum ad cessationem actus; potest enim dispensare quod homo per totam vitam non eliciat actum religionis vel charitatis; & hoc modo dispensavit in lege gratiæ, quod attritio cum Sacramento sufficiat loco contritionis.

94. Respondeo secundò, quod cum satisfactio hominis ad Deum, exigat ipsam acceptari à Deo, potuit Deus non quidem dispensare in præcepto satisfactiois pro peccatis, seu contritionis, sed esse contentus minori, scilicet attritione, cum Sacramento; unde potius mutatum est medium, manente semper obligatione præcepti.

95. Ex dictis inferes, quod in omni statu naturæ humanæ qui fuit ab initio mundi huc usque, id est tam in lege naturæ, quam in lege Mosaica, homines qui in peccatum mortale inciderunt, fuerunt obligati ad actum contritionis; quia obligatio quæ oritur ex jure naturali, ad omnem statum naturæ humanæ se extendit. Unde Tridentinum sess. 14. cap. 4. sic ait: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis*

Tom. V.

motus necessarius. Similiter in statu naturæ puræ, citra ullum præceptum Dei positivum, & citra elevationem ad statum gratiæ; peccator obligatus fuisset per actum contritionis naturalis, Deo ut auctori naturæ pro peccato satisfacere, eique reconciliari.

§. III.

Alia difficultas expeditur.

Dico tertio, neque statim ac peccatum commissum est, neque statim ac occurrit memoria peccati commissum, tenetur homo actum contritionis elicere. Est contra Alensem, D. Bonaventuram, Paludanum, Sylvestrum, & alios, existimantes peccatorem teneri ad eliciendum actum contritionis, quoties peccata menti occurrunt.

Probatur conclusio quoad primam partem: 96

Præceptum de contritione est affirmativum: Atqui ea est conditio præceptorum affirmativorum, ut non obligent semper ac pro semper, sed tantum aliquo determinato tempore, & positus quibusdam circumstantiis propter quam peccator teneatur conteri statim atque peccatum committit, ut patebit ex solutione objectionum: Ergo peccator non tenetur conteri statim atque peccatum commissum est. Ex quo etiam probatur secunda pars, nam peccatum commissum occurrere memoria, non est circumstantia, quæ posita, statim obliget præceptum affirmativum contritionis.

Confirmatur: Non minus præceptum charitatis obligat ad diligendum Deum, quàm contritionis ad detestandum peccatum. At sola memoria seu recordatio Dei, non obligat ad actualem illius dilectionem: Ergo nec sola recordatio peccati, ad actualem ejus detestationem.

Dico secundò, præceptum contritionis non obligat ad detestandum peccata nondum remissa diebus festis. Est contra Marsilium, Angelum, & Gabrielem, existimantes, præceptum contritionis saltem diebus dominicis, & festis obligare; quia in his tenemur vacare cultui divino, auditioni Missæ, aliisque orationibus, ad quod necessarium est affectum peccati deponere, & Deo per contritionem reconciliari. Pro hac sententia solet etiam citari Scotus in 3. dist. 32. qu. unica §. quantum ad secundum, qui tamen loquitur de actu dilectionis, sed videtur par esse ratio de contritione in peccatore.

Probatur breviter conclusio, quam docent communiter Theologi: Ex usu fidelium & consuetudine satisfit præcepto de sanctificandis festis, si & ab operibus servilibus absteineatur, & missa ac officium divinum audiat, quorum neutrum cogit contritionem. Unde de omissione præcepti contritionis in diebus festis, nec se accusant fideles in confessione, nec Confessarii de illo interrogare solent, quod non leve indicium est, nequaquam extare tale præceptum. Nec obstat quod finis præcepti colendi dies festos, sit animam Deo sanctificare, nam ut communiter dicitur: non semper finis præcepti cadit sub præcepto.

Confirmatur: Non semper diebus festis tenemur elicere actum dilectionis Dei, cum quo connectitur detestatio peccatorum nondum remissorum, menti occurrentium: Ergo nec actum contritionis quo peccata nondum remissa expressè & formaliter detestemur.

Ecc iij

Dico

Dico tertio, præceptum contritionis per se obligat in quibusdam casibus, & per accidens in aliis.

100. Probatur conclusio recensendo & explicando illos casus in quibus per se & per accidens obligat tale præceptum. In primis ergo per se obligat in articulo mortis verò vel præsumpto; quia tunc unusquisque tenetur, & ratione charitatis erga se, & ratione satisfactionis, dilectionisque erga Deum, perfectam agere poenitentiam, Deoque perfecte reconciliari, cum aliud tempus ad poenitendum non superfit. Unde de Augustino narrat Possidius, quod solebat dicere, *neminem, etsi nullius sceleris sibi conscius esset, committere debere, ut sine poenitentia migraret e vita*. Quapropter cum ipse discessum e vita sibi instare intelligeret, Psalmos David qui ad poenitentiam pertinent, in conspectu posuit, profusus lachrymis legebat.

101. Secundò hoc præceptum per se obligat in morali periculo vitæ, non in quo uni aut alteri, sed in quo plerisque solet mors contingere, ut in bello, peste, vel in longa & periculosa navigatione; quia morale periculum vitæ, æquivalet supremo articulo mortis.

102. Tertio obligat, per accidens in multis casibus. Primus est, quando homo tenetur recipere aliquod Sacramentum vivorum, quia talia Sacramenta nequeunt recipi nisi à justificatis, & consequenter à contritis vel attritis simul confessis. Secundus, quoties sunt administranda Sacramenta, nam tunc tenetur minister in sanctitate se conformare Deo ut principali agenti cum quo concurret ut instrumentum ad productionem gratiæ. De quo plura diximus in Tractatu de Sacramentis in communi disp. 6. art. 4. Tertius, in casu quo currit præceptum annuæ confessionis, & deest Confessarius; nam tunc tenetur contritione supplere defectum Sacramenti, quia præceptum confessionis in lege Evangelica est subrogatum præcepto contritionis. Quartus, cum urget gravis aliqua tentatio, quam sine contritione homo moraliter non potest superare; tunc enim obligatur per accidens ad contritionem, ex præcepto virtutis contra quam est tentatio. Demum præceptum contritionis obligat per accidens in casu publicæ necessitatis, quando probabiliter timetur, Deum punire populum ob peccata particularia. Nam tunc unusquisque tenetur per contritionem se disponere ad placandam divinam iustitiam, ne propter sua peccata Deus totum populum puniat, sicut propter solum peccatum Achan punivit totum exercitum Israel Josue 7.

103. Quæres, utrum in mortis articulo teneatur homo elicere actum contritionis, quando habet copiam Confessoris, & potest suscipere Sacramentum poenitentiae, per quod cum sola attritione justificari potest?

Respondeo illum ad id non obligari, ex vi præcepti poenitentiae, bene tamen ex vi præcepti charitatis?

Prima pars patet ex supra dictis, ostendimus enim §. 1. conclus. 1. in lege nova hominem satisfacere præcepto poenitentiae per actum attritionis conjunctum cum Sacramento. Secunda verò probatur, quia cum præceptum charitatis obliget saltem in articulo mortis, homo tunc ex vi hujus præcepti tenetur actum charitatis elicere, ut incipiat actuali charitate Deo conjungi ad quem properat, in æternum postmodum duratura: Sed moraliter impossibile est, quòd poenitens recordatus suorum peccatorum, diligit

A Deum, & non conteratur de illis. Ergo tunc per actum contritionis elicere. Obligatur enim modo ex charitate sibi subvenire meliori & communi modo quo potest; præsertim in articulo mortis, in quo æternitatis jacitur alea, & intanto periculo salutis æternæ periculis irreparabiliter, & damnationis tam gravis incurrendæ: unde cum non sit omnino certum ac ineluctabile, unde cum nem solum cum Sacramento justificare, & plures Theologi non contemnendæ auctoritatis, non solum id esse incertum, sed etiam falsum existiment; quamvis opposita opinio probabilior sit, & Tridentino conformior; nihilominus debet tunc poenitens tutiorem partem eligere, uti medio certissimo & tutissimo, nimirum contritione, ac ea supplere quicquid incertum, vel dubium, vel minimum esse potest. Adde quod, quamvis opinio asserens attritionem solum cum Sacramento justificare, esset omnino certa, tamen non est adeo certum, an poenitens sit Sacramenti poenitentiae capax, vel rite absolvan- Quid enim si ipse non esset baptizatus, vel si Sacerdos non esset verè ordinatus, aut non haberet intentionem absolvendi? Debet ergo tunc elicere actum contritionis, ut sibi in periculo damnationis æternæ, meliori modo possit subvenire, & prudens illud Augustini consilium sequi. In his quæ salutis sunt, tene certum, demitte incertum.

§. IV.

Solvuntur obiectiones.

O Biectiones primò contra primam conclusionem: Eccl. 5. dicitur: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*. Apocal. 2. dictum est Angelo, id est Episcopo Ephesino: *Age poenitentiam: sin autem, veni tibi cito, & mideo candelabrum tuum de ore tuo*. Idem dictum est Angelo Pergamensi: *Ergo tunc est licitum poenitentiam differre, sed peccante nequitur mox ut peccavit, aut saltem statim accurrat memoria peccati commissi, de eo poenitere, & actum contritionis quo Deo reconcilietur elicere*. Unde SS. Patres graviter reprehendunt eos qui differunt poenitentiam usque ad tempus mortis: Augustinus enim serm. 57. de tempore sic ait: *Poenitentia qua ab infirmo petitur, & firma est; qua autem à moriente petitur, & infirma est; ne & ipsa moriatur*. Ex serm. 71. ad fratres in eremo: *Satis alienus est à fide (inquit) qui ad agendam poenitentiam, tempus senectutis exspectat*. Seneca quoque in quadam Epistola, non minus eleganter, quam verè scribit: *Quam tanta mortalitatis abusus, usque ad quinquagesimum vel sexagesimum differre consilia, & tibi velle bene mori, ubi desinendum est. Cogitari in iuventute de nene vivere, ut in senectute bene moreris. Cui conformiter ait Eucherius Lugdunensis: *Maximè est, ut causa quæ de necessitate agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientibus committatur æternis*.*

Ad primum Scripturæ locum respondeo primò, quod licet illa verba sacre Scripturæ, quantum ad substantiam conversionis per contritionem, importent præceptum; quantum ad modum tamen, & circumstantiam temporis, quæ accelerationem, continent solum consilium. Secundò dico, dato etiam quod verbum illud præceptum contineatur, illa non facere ad præceptum; nam ille non tardat qui differt, seu qui non statim